

Musik utan gränser

Sven Keskitalo arrangerar Gränslös folkmusik för andra året i rad

Det är vackra vårdagar när evenemanget "Gränslös folkmusik över alla gränser – Rajatonta musiikkia yli kaikkien rajojen" i Kukkola i Tornedalen går av stapeln 24-26.5.2024. Vi befinner oss på den svenska sidan vid Kukkolaforsen Turist & Konferens, närmare bestämt i restaurangen med stora fönster mot forsen. På andra sidan älven ("Väylä" på meänkieli) ser man den andra stranden och Finland. Den högsta vårfloden har hunnit lägga sig, men forsen brusar ännu mäktigt fram på sin väg mot Bottenviken.

Sven Keskitalo arrangerar Gränslös folkmusik för andra året i rad och vi har fått en pratstund med honom. **Vad är då Gränslös folkmusik?**

"Vi har en kurs i folkmusik under veckoslutet", berättar Sven, "Vi har musiker från olika landskap i norra Finland, Sverige och Norge. Målet är att vi ska lära oss varandras folkmusik. Deltagarna är indelade i fem olika grupper och grupperna är blandade med olika nationaliteter.

Vi har fem kursledare som lär ut sina låtar: en norsk ledare, två svenska ledare och två finska ledare. De fem grupperna håller sig till samma utrymme under kursen, medan lärarna roterar".

Gränslös folkmusik är inte bara en låtkurs, utan på kvällarna ordnas program öppet för alla.

"På kvällarna ska vi njuta av musik", säger Sven, "så då tar vi in proffsmusiker från de olika regionerna".

I år består kvällsprogrammet av konserter med bland annat Rällä från Uleåborgstrakten, I Fäälän från södra Österbotten, Samuel & Daniel från Norrbotten, Kaisa Ristiluoma från Rovanniemi samt den kända folkmusikgruppen Triakel. Triakel har rötterna i Hälsingland och Jämtland, men är aktuella med sitt album "Händelser i Nord", ett resultat av en djupdykning i arkiven efter visor om till exempel postrån i Norrbotten och livsöden i Lappland.

"I Fäälän är kanske inte ett bekant uttryck", funderar Sven, "det betyder i fotspåren och innebörden är kanske den att man följer sina förfäders fotspår då det gäller den här musiken".

Att arrangera ett sådant här evenemang innebär mycket jobb under en lång tid, allt från att organisera själva kursen och kontakta spelledare, pussla med utrymmen och program, kommunicera kursen till alla som vill delta och sist men inte minst, få den ekonomiska biten att gå ihop. Nu, när evenemanget går av stapeln, är det resultatet av nästan ett års or-

ganiserande av Sven som själv är pensionär. **Vad är det som motiverar honom?**

"Som ung började jag spela den här genren av musik. Jag tycker att det är en lika viktig genre som all annan musik, folkmusiken hör till vårt samhälle. Jag var med på 70-talet när den stora vågen av folkmusik kom. Jag har upplevt det som en nedgång nu på senare år och jag skulle vilja se att det kommer tillbaka till våra ungdomar. Ungdomarna har det inte lätt i dagens samhälle, många har det tungt i skolan och det är en tråkig utveckling att kriminaliteten lockar så många unga. De olika generationerna borde komma närmare varandra. Barn, unga vuxna, vuxna och äldre borde vara tillsammans och utöva musik. Det är min stora dröm att vi en vacker dag har ett sådant samhälle där olika generationer inte längre är alienerade från varandra".

Sven berättar att han sett bra exempel där flera generationer spelar tillsammans, till exempel i Kaustby i Mellersta Österbotten i Finland, i Bingsjö i Dalarna och Delsbo i Hälsingland i Sverige. Närmare Tornedalen finns levande spelmanstraditioner i Västerbotten och i Rovanniemi på finska sidan. Väckelse-

rörelsernas uppkomst har historiskt sett haft inflytande på utövandet av de lokala spelmanstraditionerna i Tornedalen eftersom det ofta fanns en negativ syn på musik och dans i lokalsamhället. Sven berättar att han hoppas att allt fler nu ska hitta tillbaka till det lokala musikeriet och föra det vidare till kommande generationer.

Sven är född och uppvuxen i Tornedalen. *"Det är en plats och ett område som jag älskar, jag är ju född här",* säger han. *"Intresset till musiken kom tack vare en spelman som hette Sigurd Kenttä och bodde i min by. Jag kom i kontakt med honom redan som barn. Jag hade också morfar i Finland som var spelman, och mina morbröder var spelmän. Det här umgänget via musik tycker jag är väldigt viktigt. Idrott är ju ett område där vi försöker tävla och vara duktiga och vinna, men i musik kan man inte vinna över andra. Musik måste man göra tillsammans för att den ska låta bra".*

Vi pratar en stund till, om avfolkningen i glesbygden och om hur viktigt det är att få skapa tillsammans, vare sig det är dans, sång, musik, teater eller konst. *"Det är något vi måste få göra för att känna oss hela",* säger Sven. Och i Kukkola är det precis det som sker detta veckoslut, olika språk och musikaliska uttryck och låtar från olika regioner blandas överallt

"Det är en plats och ett område som jag älskar, jag är ju född här"

på området, bokstavligen talat på gränsen mellan två länder. Efter kvällskonserterna fortsätter det gemensamma spelandet långt in på småtimmarna i den ljusa vårnatten.

Gränslös musik:

<https://granslos-folkmusik.se/>

Kukkolaforsen Turist & Konferens,
ett familjeföretag:

<https://www.kukkolaforsen.se/>

Ett förslag om att Tornedalens håvfiskekultur ska upptas i Unescos representativa lista över mänsklighetens immateriella kulturarv bereds tillsammans av Sverige och Finland. Målet är att lämna in en multinationell ansökan till Unesco i mars 2025. Institutet för Språk och folkminnen (ISOF) i Sverige har ansvaret för ansökan. I Finland är det Museiverket som ansvarar för beredningen i samarbete med Tornedalens museum och de lokala samfund som står bakom traditionen.

Håvningen (luppokalastus på finska) är en flera hundra år gammal tradition som främst används för att fånga sik i Kukkolaforsen och Matkakoski. Man fiskar med en långstkaftad håv från stranden eller från specialbyggda bryggor.

Håvfisketraditionen i Tornedalen i förteckningen över levande kulturarv i Sverige:
<https://levandekulturarv.se/forteckningen/element/havfisketraditionen-i-tornedalen>

Lippoaminen:

<https://wiki.aineetonkulttuuriperinto.fi/wiki/Lippoaminen>

*Text och foton: Sara Kåll-Fröjdö
Layout: Kati Hyvönen
Yrkehögskolan Centria.
Juni 2024.*

Mer information om projektet ICH North: <https://net.centria.fi/en/project/ich-north/>

Projektet är finansierat av Interreg Aurora, med medfinansiering från Region Västernorrland, Troms fylkeskommune, Nordisk Kulturfond, Svenska kulturfonden och Lapin Liitto tillsammans med projektpartnererna: Yrkehögskolan Centria, Svenska Folkdansringen, KulturÖsterbotten, Yrkehögskolan Novia, The Arctic University of Norway UiT, Kansanmusiikki-instituutti och Västernorrlands museum.